

Nr 435

Av herr **Börjesson m. fl.**, *angående viss begränsning av domänverkets inköp av skogsmark för markfondmedel, m. m.*

Nya och grundläggande bestämmelser för förvaltningen av statens skogsfastigheter antogs av 1858 års riksdag i samband med ett omfattande program för upprustning över huvud av skogsvården i vårt land. Vad avser frågan om statens innehav av skogsmark och skogsegendomar fastslogs den principen, att kronoparker och andra kronans skogar skulle i allmänhet bibehållas oförminskade. För att få ett instrument för praktisk tillämpning av denna princip inrättades genom riksdagsbeslut 1874 den s. k. markfonden och bestämdes, att inflytande försäljningsmedel skulle redovisas till denna fond och användas till inköp av »skogsbärande eller till skogsbörd tjänlig mark». Genom särskilda anslag över riksstaten åren 1912—1923 med lånemedel till ett sammanlagt belopp av 3,3 miljoner kronor har förstärkning av fondens inköpsresurser skett.

De bärande principerna för markfondens tillkomst kan närmast betecknas som inrättande av en praktisk anordning för förhindrande att inflytande försäljningsmedel togs i anspråk till löpande utgifter, innebärande ett successivt förminskande av statens innehav av skogsegendomar.

Från tidpunkten för riksdagens beslut att inrätta markfonden har heller icke någon nedgång skett, tvärtom, man kan tala om en mycket stark expansion i fråga om statens skogsinnehav. Under det att den totala arealen produktiv skogsmark och inägojord år 1870 utgjorde 139 000 ha, var motsvarande siffra år 1954 inte mindre än 4 161 000 ha. Visserligen härrör sig de största tillkomstposterna från den s. k. avvitringen i övre Norrland och Dalarna samt från återförvärvande av skogar, som tidigare ställts till vissa sågverks disposition, men genom direkta nyinköp har drygt 633 000 ha tillkommit som resultat av en aktiv inköspolitik från statsmakternas sida.

Man kan sålunda konstatera, att staten inte nöjt sig med den år 1858 av riksdagen fastlagda grundprincipen att i allmänhet bibehålla den då befintliga arealen oförminskad utan i stället har beträtt en synnerligen expansiv väg. Detta kan i och för sig ge anledning till vissa reflexioner, beroende på vilken principiell inställning man har till staten som ägare och förvaltare av jord- och skogsegendomar. Men i dagens situation, då allt större anspråk ställs på statliga investeringar inom ur utvecklingssynpunkt väsent-

liga områden, och då det är påtagligt att man måste sovra bland samhällets investeringsmål, finns det särskild anledning att ifrågasätta lämpligheten av att vidmakthålla markfondens hårda bindning till investeringar i skogsegendomar. Frågan är så mycket mer berättigad att göra som det syfte fondmedlens bindning ursprungligen avsåg främja tillgodosetts i så hög grad, som uppgifterna ovan ger vid handen.

Under årens lopp har vissa avsteg gjorts från 1858 års grundprincip. Genom kungl. brev den 8 juni 1923 bemyndigades domänstyrelsen sålunda att disponera behållningen såväl i förnyelsefonden som i markfonden till rörelsemedel i den mån dessa medel »icke behövdes hållas tillgängliga för täckande av förestående utgifter för de ändamål fonderna voro avsedda att fylla» (citerat efter statsrevisorernas berättelse år 1948, s. 296). Enligt riksdagsbeslut 1936 (JU 1936: 33) togs markfondsmedel i anspråk till inköp av stadsfastighet i Luleå för domänverkets behov samt till ändrings- och reparationsarbeten för ett sammanlagt belopp av 355 000 kronor.

Ett principiellt sett större avsteg togs i föl, då Kungl. Maj:t bemyndigade domänstyrelsen (18 juni 1958) att för kronans räkning inköpa aktier i Hjälmare Kanal- och Slussverks Aktiebolag för en köpeskilling av 3 miljoner kronor jämte en tilläggsköpeskilling, avseende vissa varulager etc., av cirka 263 300 kronor samt att anlita markfonden för gäldande av köpeskillingen och övriga med köpet förenade utgifter. Ärendet redovisas i Kungl. Maj:ts proposition nr 24 till årets riksdag.

Utän att i sak ta ställning till aktieköpet som sådant finner vi det angeläget att fastslå, att den väg Kungl. Maj:t slagit in på i fråga om markfondens användning synes representera en lämplig anpassning till det aktuella lägets behov och ekonomiska förutsättningar. Vad som härvidlag förekommit skulle också kunna ges principiell innebörd. Markfondsmedlen borde sålunda få disponeras jämväl, och på likvärdiga angelägenhetsgrunder, för successiv uppbyggnad av domänverkets rörelsekapital, och för förvärv av annan fastighet än skogsegendom för domänverkets behov.

Vår bedömning av förutsättningarna att ge den diskuterade vidgningen av markfondsmedelsdispositionen reell innebörd grundar sig på den förutsättningen, att försäljning av kronoegendomar även framdeles skall förekomma i minst samma omfattning som hittills. Vidare förutsätter vi, att medel skall tagas i anspråk till vissa angelägna markköp, t. ex. att vid fall av lokala omarronderingar erlagga kontant mellanskillnad vid utbyte av markområden, då detta är nödvändigt för rationaliseringsåtgärdens genomförande. Däremot bör i dagens läge icke ifrågakomma, att markfondsmedel tas i anspråk till investeringar som innebär utökning av reviren.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t

dels uttala, att domänverkets inköp av skogsmark för markfondsmedel måtte begränsas till att i huvudsak avse omarronderingar med syfte att rationalisera lokala förvaltningsenheter,

dels anhålla om prövning angående sådan ändring av gällande bestämmelser — SFS 1945: 262 — att de ändamål, för vilka markfondsmedel må tagas i anspråk, utökas att jämväl, och med samma angelägenhetsgrad, innefatta förstärkande av domänverkets rörelsekapital, samt förvärv för domänverkets behov av annan fastighet än skogsegendom.

Stockholm den 27 januari 1959

Fritz Börjesson

Karl Björkänge

Harry Wahrendorff

John Johansson
i Gränö

Emil Elmwall

Harald Johnsson
i Skoglösa

Jan-Ivan Nilsson
i Tvärålund

Thorbjörn Fälldin

Rune Gustavsson
i Alvesta
